

Сизонова М. Ю., Стеценко В. В., Тупиця О. Ю.

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Особливості відтворення сучасних ІТ-термінів при перекладі на українську мову

Переклад у галузі сучасних інформаційних технологій (ІТ) має сьогодні значний попит на ринку перекладацьких послуг. Це порівняно нова сфера діяльності спеціалістів, яка водночас швидко розвивається. Ми помітили недостатній рівень підготовки майбутніх філологів-перекладачів до перекладу текстів у сфері ІТ, на цій проблемі наголошують також роботодавці при обговоренні освітніх програм у галузі «Філологія (переклад)».

Переклади в галузі ІТ мають свої особливості, які стосуються використання специфічної ІТ-термінології, що поєднується зі сленговою лексикою (професіоналізмами комп'ютерних наук, інтернету, програмування тощо). По-друге, сфера ІТ тісно пов'язана з англійською мовою, оскільки основними розробниками програмного забезпечення є Сполучені Штати або країни, які орієнтовані на них. Крім того, до складу ІТ-термінів належить велика кількість запозичень, які використовуються зараз практично всіма мовцями в різних країнах, а від цього ІТ-терміни дуже швидко застарівають. Лексичні одиниці, які всього кілька років тому сприймалися як неологізми (екзотизми), опинилися зараз у сфері загального вживання (блогер, ютюбер, емейл, ноутбук, гаджет, віндовс, ворд та ін.), більше того зайшли в українську мову, майже з повним «збереженням» англомовного звучання, стали інтернаціоналізмами (вживаються в багатьох мовах світу). Тому серед теоретичних і практичних проблем перекладу постає питання систематизації ІТ-термінології, узгодження термінології конкуруючими корпораціями, які розробляють програмне забезпечення та сучасну техніку.

Попри усі спроби уніфікувати українську ІТ-термінологію, це питання залишається нерозв'язаним через різні об'єктивні причини. Англійська мова перебрала на себе роль наукового посередника, тому «неангломовний світ»

одержує термін через переклад або транслітерацію англійською мовою. Ми переконані, що проблема перекладів ІТ-термінології є надзвичайно важливою: невідповідність у перекладі термінів або помилки можуть бути причиною непорозумінь між спеціалістами та вплинути на кінцевий результат. Переклад ІТ-термінів вимагає відповідних знань у цій галузі.

Спостереження сучасних дослідників у галузі ІТ-термінології доводять високій ступінь подібності структур при перекладі, їх можна віднести до «морфологічних інтернаціоналізмів» [1, с. 98-99]: *firewall* – брандмауер, *interface* – інтерфейс, *flag* – позначати, *index* – індексувати, *desktop* – робочий стіл, *hardware* – апаратне забезпечення, *troubleshooting* – усунення неполадок, *access* – отримувати доступ, *bookmark* – робити закладку, *bulk* – масовий, *encrypted* – зашифрований, *submit* – готово, *e-mail* – надсилати електронною поштою, *plugin* – модуль, що підключається.

Водночас, структурно-зіставний аналіз перекладу термінологічних словосполучень сфери ІТ на матеріалі стандартизованих текстів корпорації Google показав, що, на відміну від перекладу простих, похідних та складних ІТ-термінів, ступінь подібності структур словосполучень при перекладі не дуже схожий [1, с. 100]: *userinterface* – інтерфейс користувача, *networksettings* – мережеві налаштування, *loginemail* – адреса електронної пошти, *checkbox* – прапорець, *contentpage* – сторінка в тематичній мережі, *GoogleToolbar* – Панель інструментів Google. З наведених прикладів помітно, що при інваріантному плані вмісту термінів-еквівалентів сфери ІТ українська та англійська мови виражають його різними граматичними способами. У деяких варіантах трансформацій мають місце переклади зі збільшенням кількості елементів термінологічних словосполучень у мові перекладу (*contentpage* – сторінка в тематичній мережі) [1, с. 101].

Аналізуючи граматичні трансформації ІТ-термінів у формі словосполучень при перекладі, дослідники помітили явище відносного розширення, зумовленого не лише різницями систем англійської та української мов, але і загальною тенденцією до подовження тексту при перекладі,

необхідністю приросту інформації в українській мові (*personalized Home* – персональна домашня сторінка).

Проведене нами дослідження на базі комплексного аналізу аутентичних англомовних текстів та варіантів їхнього перекладу українською мовою дало можливість зробити низку висновків теоретичного та практичного характеру. Ми переконалися, що ІТ-лексика є специфічним шаром терміносистеми, вона має такі ознаки як: англомовність, наявність великого масиву запозичень, повна або часткова асиміляція при перекладі, велика кількість професіоналізмів, уживання метафоричної перенесеності для номінації, специфічність у процесі утворення нової термінології, активний процес формування неологізмів. Усі ці чинники свідчать про високу динаміку розвитку ІТ-термінів та позначаються на специфіці підбору україномовних відповідників у процесі трансляції.

Спостереження за текстами-відповідниками доводять, що найбільш частотними під час перекладу є такі засоби: транслітерація або транскрипція, експлікація, переклад на основі аналогії (із застосуванням та поєднанням загальноновживаної лексики в іншому значенні). Серед основних прийомів перекладу ІТ-термінів визначено описовий спосіб, прийом транскрибування, прийом калькування та переклад за допомогою використання різних прийменників.

Наступним завданням нашого дослідження було вивчення стратегій перекладу ІТ-термінів. Аналіз засобів перекладу показав, що підбір лексичного компоненту, транскодування, калькування та експлікація є найчастішими перекладацькими засобами. Особливу складність для тлумачення становить безеквівалентна лексика [2], яка здебільшого перекладається експлікацією, але для перекладача основним є врахування технічної специфіки терміну, його ментальної «англомовності» та орієнтування саме на україномовного читача.

Аналіз фактичного матеріалу переконав у необхідності створення словника, який допоможе впорядкувати цей пласт спеціальної лексики, зробити її переклад більш зрозумілим і доступним для широкого кола реципієнтів, розширити обізнаність читачів у сфері ІТ-технологій.

Література:

1. Бондаренко О. Структурні особливості та специфіка перекладу термінології підмови інформаційних технологій (на матеріалі англійських та українських стандартизованих текстів корпорації Google). *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. В.126. Кіровоград, 2014. С. 97-103.
2. Тупиця О. Ю. Явище безеквівалентності в лексичній системі мови: проблеми іншомовного відтворення. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич: Посвіт, 2016. С.200-213.